

Hykleriske Politikere, Demokrati og Mediedagsordenen

Kasper Lippert-Rasmussen

Professor i Statskundskab, Aarhus Universitet

Artiklen undersøger, hvordan anklager om hykleri fungerer i den mediebarne politiske debat. På baggrund af en definition af hykleri argumenterer jeg for, at mediernes hyklerifokus: 1) giver et incitament for politikere til ikke at tilslutte sig normer, der er svære eller omkostningsfulde at efterleve; 2) ofte er knyttet til en fejlslutning, der består i at slutte direkte fra politikeres kritisable hykleri til, at de principper, de fremfører men ikke efterlever, er kritisable; 3) udgør en anti-egalitær strukturel magtfaktor, der påvirker muligheden for at sætte emner på den politiske agenda.

Nogle eksempler

Næsten intet er mere almindeligt end, at politikere anklages for hykleri. I nærværende artikel vil jeg med afsæt i en række prægnante tilfælde diskutere, hvordan anklager om hykleri fungerer i den mediebarne politiske debat. På baggrund af en definition af hykleri argumenterer jeg for, at mediernes hyklerifokus: 1) giver et incitament for politikere til ikke at tilslutte sig normer, der er svære eller omkostningsfulde at efterleve; 2) ofte er knyttet til en fejlslutning, der består i at slutte direkte fra politikeres kritisable hykleri til, at de principper, de fremfører men ikke efterlever, er kritisable; 3) udgør en anti-egalitær strukturel magtfaktor, der påvirker muligheden for at sætte emner på den politiske agenda.

De fleste husker formentlig sagen om Al Gores ubekvem sandheder angående klimaet. En for Gore ubekvem sandhed, der kom frem, dagen efter han havde modtaget en Oscar for årets bedste dokumentarfilm, var, at hans eget CO₂-fodaft tryk er bemærkelsesværdigt stort. En amerikansk konservativ hjemmeside tog følgende pressemeddelelse fra Tennessee Center for Policy Research til indtægt for, at Al Gore fortjente en guldstatuette for hykleri: „Gore’s mansion, located in the posh

Belle Meade area of Nashville, consumes more electricity every month than the average American household uses in an entire year, according to the Nashville Electric Service (NES)“ (Sheppard 2007).¹

Et andet amerikansk eksempel er skandalen omkring den homofobiske amerikanske republikanske senator, Larry Craig, der i sin tid i senatet havde støttet adskillige lovforslag, der var vendt mod homoseksuelle, herunder fx i tilknytning til den såkaldte ‘Don’t ask, don’t tell’-politik i det amerikanske forsvar. I 2007 blev han imidlertid dømt for at have signaleret ønske om sex på et herretoilet i Minneapolis-St. Paul lufthavnen. Personen, han signalerede til, var desværre for Craig en nidkær (mandlig) repræsentant for ordensmagten.²

Et sidste eksempel fra udlandet angår den daværende Labour undervisningsminister Harriet Harman skolevalg på et af sine børns vegne i 1996. Labours politik var at støtte offentlige skoler, men Harman valgte at sende sin søn i en selektiv privatskole. Sagen blev til en offentlig skandale, og Harman blev kraftigt kritiseret af mange af hendes partimedlemmer. Bl.a. valgte formanden for Labours uddannelsesudvalg at træde tilbage i protest. De Konservative lancerede et brætspil – *Hypocrisy* – som man vandt ved at få flest hykleri-points. En af måderne, hvorpå man kunne få points, var ved at støtte Labour, og så samtidig sende sit barn i privatskole (Swift 2003, x-xi).³

Men man skal ikke lede langt i en dansk sammenhæng efter tilsvarende eksempler. Jeg vil nævne tre. Som socialdemokratisk formand er det naturligt at anbringe sit barn i folkeskolen. Men som en person, der tilhører eliten, er det knap så oplagt. Det kom bl.a. til udtryk, da det kom frem, at Helle Thorning Schmidt havde flyttet sin dengang 13-årige datter fra en folkeskole til Ingrid Jespersens privatskole, hvor kun 7 ud af 608 elever på daværende tidspunkt havde indvandrerbaggrund (Krog 2012). Morten Uhrskov skrev i den forbindelse: „Mest manifest bliver de liljehvides hykleri, når de skal vælge

skole til deres børn. Som regel giver det sig selv, idet de i forvejen bor de helt rigtige steder, hvor selv folkeskolen kan bruges, fordi de liljehvides børn primært går i klasse med børn af andre liljehvide ... Mest kendt er sager med politikere fra f.eks. Socialdemokraterne, SF og Radikale Venstre, men mønstret er nøjagtig det samme for alle typer af liljehvide. De liljehvide kan under ingen omstændigheder finde på at eksperimentere med deres egne børn“ (Jensen 2012).

Et andet eksempel knytter sig ligeledes Thorning-Schmidt. Det udgøres af hendes leasing af en „mørkeblå VW Polo Fox 1,4“ i Tyskland, hvorved hun sparer 6 % i moms (Ritzau 2011). Umiddelbart må man forvente af en formand for Socialdemokratiet, at vedkommende afstår fra diverse former for skattetænkning, noget, der i sidste ende flytter resurser fra fællesskabet til nogle af samfundets allerede mest velstillede. Bemærkelsesværdigt er det da også, at det skattehul, som leasingaftalen udnyttede, blev lukket, herunder med socialdemokratiske stemmer, hvorfor anklagen om hykleri da også blev rettet mod hende (Politikerlede). Men som økonomisk velstillet borger er det fristende at spare penge på skatten.

Mit sidste eksempel angår Henrik Sass Larsen. Socialdemokratiet er kritisk indstillet over for privathospitaler og de fordele, disse giver velstillede personer. Sass Larsen har således advaret mod, at betalingshospitaler skaber et A- og et B-hold. Men i 2010 kunne BT afsløre, at Sass Larsen i 2006 i forbindelse med en operation for en diskusprolaps fandt, at ventelisten i det offentlige sygehusvæsen var for lang, hvorfor han fik en operation på et privathospital (Berlingske 2010). Morten Messerschmidt kommenterede „det grænseløse hykleri, som præger adfærden på Helles hold“:

Folk, der bruger private hospitaler, skaber a- og b-hold, erklærer Henrik Sass Larsen. Men selv bruger Henrik Sass naturligvis privathospitaler, ligesom Mette Frederiksen og en stribe andre socialdemokrater naturligvis sætter sine i børn i privatskoler, mens de tordner mod andre, der gør det samme (Messerschmidt 2011).

Så vidt eksempler fra den politiske verden. Nogle vil måske synes, at de er politisk skæve. Det er der en pointe med, men før jeg kommer til den, må jeg sige lidt mere generelt om hykleri.

Hykleri: En tilstrækkelig betingelse

Ikke alle anklager om hykleri er berettigede. Fx forsvarer Sass Larsen sig mod anklagerne om hykleri med, at han faktisk ikke havde sagt, at *folk*, der bruger privat

hospitaler, skaber et A- og et B-hold, men derimod havde udtalt, at de *forsikringsordninger*, der sætter dem i stand til at gøre det uden at betale for selve behandlingen, skaber et A- og et B-hold. Måske det ikke er noget særligt godt forsvar – hvis alle de, som har mulighed for at benytte sig af privathospitaler, undlod det, hvad enten de får deres behandling betalt af forsikringsordninger eller ved egenbetaling, så ville problemet med opdelingen i et A- og et B-hold blive undgået. Men desuagtet er det ikke oplagt, at hans kritik af privathospitaler er hyklerisk, hvis ovennævnte ellers er, hvad han havde givet udtryk for. Så hvad er hykleri? Følgende kan gøre det ud for en tilstrækkelig betingelse for at hykle:

X hykler, hvis:

- (i) X bebrejder Y for at overtræde en bestemt norm (opfordrer Y til at handle i overensstemmelse med en bestemt norm);
- (ii) X tror eller burde, givet de informationer X har til sin rådighed, tro, at X selv overtræder selvsamme norm (at X ikke selv agter at handle i overensstemmelse med selvsamme norm); og
- (iii) Uanset fraværet af moralsk relevante forskelle mellem X's og Y's situationer bebrejder X ikke sig selv for sin tilsvarende overtrædelse af denne norm (for sin manglende hensigt om at handle i overensstemmelse med den pågældende norm) i et omfang mindst svarende til det, hvori X bebrejder Y.

(i) betyder, at for at hykle er det ikke nok, at man siger, at en bestemt handling er forkert, og at man så selv foretager denne handling (Sher 2006). En ryger, der uden nogen bebrejdelse siger til en, som netop har tændt en smøg, at vedkommende burde undlade at ryge, hykler ikke. Hvis man bebrejder nogen noget, så går man videre end blot at sige, at vedkommende handler forkert. Man sætter dem i en situation, hvor de så at sige skal stå til regnskab over for en for det, som de gør. En tilsvarende forskel gør sig gældende mellem blot at sige, at en bestemt handling er den, vi burde gøre, og så at opfordre andre til at handle på denne måde.

(ii) indebærer, at man ikke nødvendigvis hykler, hvis man hverken tror eller havde god grund til at tro, at man selv overtræder den norm, som man bebrejder andre for at overtræde. Hvis Thorning Schmidt ikke troede og ikke havde informationer til rådighed, der burde have ledt hende til at være af den opfattelse, at det danske leasingfirma, hun lejede sin bil hos, benyttede sig af nævnte skattehul, så hyklede hun måske ikke, da hun lavede sin leasingaftale, få dage efter at Socialdemokratiet havde stemt for at lukke det skattehul, leasingaftalen udnyttede. (Sagen stiller sig anderledes, efter at hun blev bekendt med det sagsforhold og forsvarer sit leasingarran-

gement.) Bemærk også, at (ii) ikke kræver, at man faktisk handler i modstrid med den norm, som man bebrejder andre for at overtræde. Det er tilstrækkeligt, at man tror eller har god grund til at tro, at man gør det.⁴

(iii) er ikke opfyldt, hvis man, samtidig med at man bebrejder andre, retter samme bebrejdelse mod sig selv. Formentlig knytter dette an til, at man gennem sine selvbebrejdelser indikerer, at andre ikke skal stå til regnskab over for en for deres kritisable handlinger, jf. talemåden om at ikke at kaste med sten, når man selv bor i et glashus. At pege på, at nogen bør handle på en bestemt måde, som man ikke selv handler på, uden der i øvrigt er relevante forhold, som kunne retfærdiggøre en sådan forskel i handle måde, er næppe tilstrækkeligt til, at man hykler.

Ovenstående giver blot en tilstrækkelig betingelse for, at der foreligger hykleri. Heri ligger, at man kan hykle, selvom man ikke opfylder (i)-(iii). At det må være sådan, kan man fx indse ved at forestille sig en, som bebrejder andre deres overtrædelse af en bestemt norm fuldt vidende om, at de selv har handlet i modstrid med en beslægtet norm, hvis overtrædelse er mere problematisk. Hvis en politiker fx tordner mod sexchikane på arbejdspladsen, samtidig med at vedkommende har en dom for voldtægt i forbindelse med et ferieophold på Sunny Beach, så vil vedkommende formentlig blive anklaget for hykleri, selvom vedkommende ikke har handlet i modstrid med selvsamme norm, som han kritiserer andre for at overtræde (Lippert-Rasmussen 2012).

En anden måde at vise på, at ovenstående blot giver en tilstrækkelig betingelse for hykleri, er ved at inddrage situationer, hvor folk ikke selv handler på den måde, som de kritiserer andre for at handle på, men hvor de rimeligvis tror, de faktisk selv ville handle på samme måde – hvis de var i samme situation – som den, de bebrejder, er i. Ofte når oppositionspolitikere anklager regeringen for forskellige former for magtmisbrug, så ligger der en god del hykleri heri forstået på den måde, at oppositionen er fuldt ud klar over, at var det dem, som havde regeringsmagten, så ville de handle på præcis samme måde. Så vidt hykleriets natur.

Hyklifikseringens fordele

I resten af artiklen vil jeg fokusere på en række demokratiske ulemper ved, at pressen i den grad beskæftiger sig med politikeres hykleri, en grad, som jeg mener er så udpræget, at jeg vil benævne pressen som værende hyklifikseret.⁵ Så for ikke at give et skævt indtryk af min holdning til sagen vil jeg indledningsvist pege på nogle demokratiske fordele ved denne fokus på anklager om hykleri.

For det første er det ikke uden fortilfælde, at anklager om hykleri fører til forbedringer i en demokratisk optik. Tag sagen om den homofobiske Larry Craig. Formentlig har denne sag gjort mere for homoseksuelle i USA end mange argumenter mod diskrimination af homoseksuelle. Sagen har bidraget til at miskreditere homofobiske politikere som hyklere, der prædiker et og gør noget andet. Endda på offentlige herretoiletter. I den udstrækning skam forhindrer homoseksuelle i at indtræde i demokratiske processer på lige fod med andre, kan sagen hævdes at have medført et demokratisk fremskridt, idet den har bidraget til at sænke denne barriere (Anderson 1999). Det er dog også klart, at måden, denne forbedring er vundet på, ud fra en mere rationalistisk opfattelse af demokrati er problematisk. Fremskridtet er sket ved, at en part er blevet miskrediteret gennem association med hykleriske karaktertræk, ikke gennem det bedre arguments tvang (Lippert-Rasmussen 2009).

For det andet ønsker de fleste af os, at der er en form for lighed i vores samfund, som består i, at moralske krav ses som noget, der angår os alle og ikke bare de af os, som ikke tilhører eliten. Da Dronning Margrethe i sin nytårstale nytår 2007/2008 bebrejdede os danskere, at vi ofte undslår os at gøre vores del, når det gælder om at nedringe udledningen af drivhusgasser, så var overskriften på en leder i Ekstrabladet dagen efter: „Du er en hykler, Margrethe“. Anken gik på, at Margrethe selv hører til de danskere, der udleder allerflest drivhusgasser. Ekstrabladet berettede således om, hvordan Margrethe ved en lejlighed fik fløjet tjenestefolk til Paris i et privatfly (Andersen 2008). At denne kritik rammer noget væsentligt, afspejler formentlig en generel egalitaristisk norm om, at vi er hinandens ligemænd, at ingen er hævet over de moralske krav, de stiller til andre, og en sådan norm synes tæt forbundet med et demokratisk lighedsideal.

For det tredje kan hykleri være en pålidelig indikator på, hvor oprigtigt en person, der ytrer sig i en demokratisk debat, faktisk mener de ting, som vedkommende siger. Når Michael Moore i *Fahrenheit 9/11* efter at have interviewet nogle af de unge afro-amerikanere i Flint, Michigan, der har tjent i Irak, efterfølgende konfronterer nogle amerikanske kongresmedlemmer med en forespørgsel, om de ikke kunne tænke sig, at lade deres børn skrive op til at gøre tjeneste i Irak, og mødes med svaret – “My son? In Iraq? You can’t be serious!” – så kan det være en gevinst for en kvalificeret demokratisk debat (Wartenberg 2004). Pointen er nemlig, at dette svar, blandt mange andre ting, udstiller, at mange kongresmedlemmer måske ikke mente, at krigen i Irak var så vigtig, som de sagde den var, og måske ikke var så seriøse omkring de idealer, som de sagde begrundede den. Afsløring af den form for hykleri kan bidrage til, at politikeres bidrag

til demokratiske debat i højere grad afspejler, hvad de faktisk mener. Derved kan hyklerifikseringen bevirke, at den demokratiske debat nærmer sig idealerne omkring deliberativt demokrati.⁶

En sidste ting er, at det at have en hyklerisk karakter er en dårlig ting, og at vi ønsker at regeres af personer, der ikke har skidte, herunder hykleriske, karakterer. Borgerne ønsker ikke bare repræsentanter, der vedtager bestemte love, men også at de bliver repræsenteret af personer, der gennem deres eget liv manifesterer nogle bestemte idealer. Dette er en legitim præference, og hyklerifikseringen kan bidrage til at den i højere grad tilfredsstilles.⁷

Hyklerifiksering og præmiering af lemfældige standarder

Så vidt demokratiske fordele ved hyklerifikseringen. I det følgende vil jeg pege på tre problemer, som jeg mener mere end opvejer fordelene. Jeg kan ikke argumentere for, at ulemperne mere end opvejer fordelene, så jeg påstår derfor ikke andet end, at jeg leverer et katalog af nogle mulige demokratiske problemer i hyklerifikseringen. Det første demokratiske problem ligger i, at politikere generelt tilhører den bedre stillede del af befolkningen. Det betyder, at jo mere egalitaristiske principper de tilslutter sig, jo mere sårbar er de generelt over for anker om hykleri. Hvis man mener, at børn bør gå i folkeskolen, så er man alt andet lige mere sårbar over for en anke om hykleri, fordi ens egne børn går i privatskole, end hvis man mener, at det kan være lige så godt at sende sine børn i privatskole som i folkeskole. Hvis man er kritisk over for den ulighed, der ligger i, at nogle kan benytte sig af privathospital og dermed undgå ventelister i det offentlige sygehusvæsen, mens andre er nødt til at benytte sig heraf, så er man alt andet lige mere sårbar over for anker om hykleri, end hvis man mener, at betalingshospitalet er et vigtigt supplement til det offentlige sygehusvæsen. Hvis den demokratiske proces derfor i væsentlig grad er båret af debatter mellem forskellige elitedemedlemmer, så kan der være en systematisk bias, der stiller de politikere, som fremfører anti-egalitaristiske synspunkter, bedre end politikere, der fremfører egalitaristiske synspunkter. De risikerer nemlig langt oftere, at de bliver taget i hykleri og at de derved bliver svækket politisk. Det er et demokratisk problem, for så vidt som demokrati er begrundet bl.a. ved, at alle individers interesser tæller lige meget, og at demokrati sikrer, at normen om, at alle interesser derfor bør blive tillagt samme vægt i den politiske beslutningsproces, opfyldes (Dahl 1998, 62-68). Hvis repræsentanter for de grupper, hvis interesser tjenes bedst gennem egalitaristiske principper, er systematisk værre stillet end andre repræsentanter, så er der grund til at formode, at alles interesser ikke bliver tillagt samme vægt i den politiske beslutningsproces.

Nogle tænker måske, at der ikke er nogen nødvendighed her. Man kan fx som socialdemokratisk folketingsmedlem blot afstå fra at sende sit barn i privatskole eller undlade at benytte sig af betalingshospital. Det er selvfølgelig korrekt. Men det er helt foreneligt med min pointe her – nemlig at hvis politikere faktisk ikke afstår fra at nyde godt af de fordele, der gør dem sårbare over for anken om hykleri, så varetages alle grupperes interesser ikke i lige grad.

Andre tænker måske på sager, hvor tilhængere af anti-egalitaristiske principper bliver grebet i hykleri, som fx når politikere, der ønsker at fjerne efterlønnen, konfronteres med egne favorable pensionsordninger, der indebærer, at de kan lade sig pensionere i en alder af 60 år og derefter oppebære en pension på over 600.000 kr. årligt (Larsen 2011). Jeg indrømmer, der er sådanne sager, og at den mekanisme, jeg beskriver, knytter sig direkte til principper, der stiller store og detaljerede krav til os. Egalitaristiske principper er typiske sådanne i forhold til medlemmer af eliten, men der er også andre sådanne principper, jf. fx højrefløjsmoralisme i forhold til familieværdier og seksualmoral, som den fx udfoldede sig i forbindelse med Craig-skandalen. Der kan således – helt foreneligt med, hvad jeg i øvrigt har skrevet – være andre skævvridninger end den anti-egalitaristiske bias, som jeg beskæftiger mig med her. Det er mit indtryk, at i en dansk kontekst, hvor fx højrefløjsmoralisme til forskel fra den amerikanske er forholdsvis marginaliseret, er det den anti-egalitaristiske skævvridning, der er den klart mest markante.

Fejlslutning fra fortaleres fejl til fejl ved deres principper

Et andet demokratisk problem ved pressens hyklerifiksering er, at der ofte sluttes forholdsvis direkte fra, at de, som er fortalere for et bestemt princip, hykler, til at princippet bør forkastes. Hvis en klimaforkæmper som Al Gore bor i et hus, der sluger strøm i store mængder, og han flyver i privatfly, så må hans budskab om, at vi alle har et ansvar for at nedbringe vores eget bidrag til den globale opvarmning, være forkert. Et forholdsvis klart eksempel på denne fejlslutning foreligger i Uhrskovs kritik af de liljehvide danskeres hykleri. Uhrskov skriver: „Den gyldne regel hedder som bekendt: Som I vil, at mennesker skal gøre mod jer, sådan skal I gøre mod dem. Således efter Lukasevangeliet. Også i andre kulturer findes reglen, f.eks. hos Konfutse: Det, som du ikke ønsker, at andre skal gøre mod dig; gør det ikke mod dem.“ Han skriver videre, at de liljehvide danskere hykler, idet de ikke ønsker, at andre tvinger dem til at have „nærkontakt“ med indvandrere – dette viser sig ved at de fravælger folkeskolen, når de bor i kvarterer med mange indvandrere – mens de selv tvinger ikke-elite danskere

til at have nærkontakt med indvandrere, hvis antal eliten ønsker skal stige. Så når eliten fremmer indvandringen, handler den forkert, for derved krænker eliten den gyldne regel, og derfor burde den ikke søge at fremme indvandringen til Danmark.

Jeg er for så vidt enig med Uhrskov i, at den form for hykleri, han henviser til, er udbredt, men jeg mener, han drager den forkerte konklusion. For det følger ikke af den gyldne regel og elitens modstand mod at leve sammen med indvandrere, at det er forkert at fremme indvandringen. Hvis eliten opgav deres modstand mod at leve sammen med indvandrere – og det var måske det, som *de*, eller *vi* fristes man til sige, burde gøre – så ville de ikke længere krænke den gyldne regel, hvis vi nu ellers antager, den indfanger et centralt etisk princip.

Der er to underliggende problemer her. Det første problem er, at hyklerifikseringen betyder mere plads til den fejlslutning, der ligger i at slutte fra det forhold, at nogle kan kritiseres for at hykle, til at de principper, disse hylkere hylder, er kritisable. Derved reduceres kvaliteten af den demokratiske debat, og sagen selv – her: hvor mange indvandrere bør Danmark have, og hvordan skal samfundet indrettes i lyset heraf – bliver trængt i baggrunden. Det andet problem er, at dette problem rammer skævt af samme grund, som jeg nævnte ovenfor. Altså at egalitaristiske principper alt andet lige er mere sårbare over for at blive forkastet på baggrund af denne fejlslutning, end anti-egalitaristiske principper er.

Tendens til at emner, hvor anker om hykleri er nærliggende, forsvinder fra den politiske dagsorden

I sit klassiske studie af magt betoner den engelske sociolog Steven Lukes, at magt ikke bare er et spørgsmål om at have evnen til at bestemme udfaldet af de politiske kampe, som føres, men i høj også er et spørgsmål om at have evnen til at bestemme, hvilke emner der føres politiske kampe om (Lukes 2005). Lukes er med sin forestilling om „magtens tredje ansigt“ endda inde på, at der kan være strukturelle forhold, der systematisk stiller nogle bedre end andre. Pressens hyklerifiksering synes at udgøre et sådant forhold. For hvis pressen i høj grad er rettet mod at afsløre hykleri, så vil politikere af forståelige grunde alt andet lige være mindre tilbøjelige til at tage sager op, hvor de risikerer beskyldninger om at hykle. Da politikere, eller for den sags skyld andre personer, der har en væsentlig indflydelse på, hvilke emner bliver sat på den politiske dagsorden, som allerede nævnt ikke udgør noget repræsentativt udsnit af befolkningen, er der derfor visse sager, som det alt andet lige er sværere at tage op, end hvis politikere udgjorde et bredt udsnit af befolkningen – sværere, fordi rigtig mange politikere *qua* deres privilegerede

livsstil er dårligt stillede i forhold til at fremføre bestemte synspunkter, uden at de gør sig sårbare for en beskyldning om at hykle.

Ikke bare kan hyklerifikseringen være med til at holde nogle emner væk fra den politiske dagsorden. Den kan også betyde, at visse emner, selv når de dukker op, ikke optræder på den politiske dagsorden i voldsomt lang tid. Tag fx en situation hvor en politiker, der er arg modstander af privatskoler, bliver grebet i selv at have sine børn i privatskole. Det er en svær situation for vedkommende, og andre politikere vil normalt se en oplagt mulighed for at kritisere vedkommende. Men antag nu, at alle andre politikere også har deres børn i privatskole. Det kan være svært for dem at kritisere vedkommende på troværdig vis, da de let kan blive konfronteret med, at deres egne børn *også* går i privatskole. Dette behøver selvfølgelig ikke at være et afgørende problem, hvis der nu er tale om politikere, som er fortalere for privatskoler, og de understreger, at de alene forholder sig til det kritisable i det hykleri, der ligger i at kritisere andre for at gøre noget, som man selv gør. Men det er alt andet lige sværere at fordømme en, som – når der ses bort fra hykleriet – gør præcis det samme, som man selv gør. Og hvis andre politikere undlader at kommentere på en sag, så savner den alt andet lige nyhedsinteresse i en medieoptik, da der mangler et væsentligt element af konflikt, nemlig politikere, der kritiserer hinanden (Green-Pedersen & Stubager 2010).

Er der et demokratisk problem i, at hyklerifikseringen fortrænger visse emner fra den politiske dagsorden, givet at det er, hvad den gør? Den amerikanske demokrati-teoretiker Robert Dahl har opstillet en række kriterier for, hvornår der foreligger demokrati. Disse udgør måske ikke det bedste bud herpå, men et af kriterierne siger, at den politiske agenda er åben for medlemmerne af demos (Dahl 1998, 38). Nu kan „åbenhed“ her udlægges svagt eller stærkt. Hvis der i åbenhedskravet blot ligger, at det ikke er umuligt at bringe et bestemt politisk emne på banen, så er hyklerifikseringen ikke et problem i forhold til Dahls åbenhedskriterium. Omvendt synes en rimelig redegørelse for demokrati at måtte forstå åbenhedskriteriet som værende mere krævende – som et der udelukker, at der systematisk knytter sig sanktioner til at rejse bestemte politiske spørgsmål, og at dette betyder, at chancerne for at disse kommer på den politiske dagsorden er systematisk ringere end en række andre politiske spørgsmål. Hyklerifikseringen betyder, at den politiske dagsorden netop ikke er åben i den mere krævende forstand – der er visse emner, der er lukkede i den forstand, at der knytter sig væsentlige omkostninger for de sædvanlige politiske aktører til at tage dem op. For så vidt at åbenhedskriteriet indgår i en plausibel redegørelse for

demokrati, synes hyklerifikseringen dermed at udgøre et demokratisk problem.

Konklusion

Jeg har i denne artikel givet nogle eksempler på politisk hykleri, og på hvordan hykleri fungerer i en politisk sammenhæng. Endvidere har jeg peget på tre mulige demokratiske problemer ved medieåbne hyklerifikseringen: 1) at den præmierer personer, hvis normative synspunkter stiller få og lidet krævende krav til ens personlige adfærd; 2) at den forstærker betydningen af den fejlslutning, der ligger i at slutte direkte fra, at de, der fremfører et bestemt synspunkt, på forskellige måder er kritisable, til, at synspunkterne selv er kritisable; og 3) endelig, at den bevirker, at visse emner vanskeligere finder vej til den politiske dagsorden. Afslutningsvist vil jeg dels nævne nogle af de begrænsninger, der knytter sig til min artikel, dels overveje, hvad alternativet til hyklerifiksering er.

Hvad angår begrænsningerne, så befinder mine overvejelser sig primært på hypotesestadiet og er ikke underbygget på anden vis end gennem common sense-betragtninger og en anekdotisk brug af eksempler. Et mere solidt belæg for hyklerifikseringen og de demokratiske problemer heri ville kræve fx casestudier, hvor man undersøger, om hykleriskandaler har et anderledes medieforløb, hvis mange politikere har samme handlemønster som hykleren, end hvis kun få politikere har et sådant handlemønster. Et andet muligt studie kunne være et, hvor man sammenlignede politiske debatter på tværs af emner, der i henholdsvis lav – måske udenrigspolitik? – henholdsvis høj grad – måske spørgsmålet om betalingshospitaller? – åbnede op for, at deltagerne blev kritiseret for hykleri.

En anden begrænsning, der ligger i min artikel, er, at jeg ikke bygger min kritik på et detaljeret bud på, hvad der udgør et plausibelt ideal om demokrati. Hvis jeg kunne begrunde mine påstande omkring de demokratiske problemer i hyklerifikseringen i et sådant velbeskrevet ideal, ville de afgjort være bedre begrundede. Denne begrænsning er dog mindre alvorlig i kraft af, at de demokratiske principper, som jeg har henvist til, er rimeligt almindeligt accepterede.

Hvad alternativet til hyklerifiksering angår, så bør jeg afslutningsvist minde om, at jeg allerede har medgivet, at der også er gode sider – herunder demokratisk set gode sider – ved, at medierne afslører politikere i at hykle. Fx har borgerne en legitim demokratisk interesse i at vide, om deres repræsentanter hykler, og i det mindste på en række områder synes det at være relevant at vide, fx om en kandidat til Folketinget snyder i skat, kører spirituskørsel, nyder godt af generøse offentlige tilskud eller går til mindreårige prostituerede, samtidig med at vedkommende tordner mod folk, der gør disse ting. Demokrati, kunne

det hævdes, angår ikke bare, hvilke love der vedtages, men også hvem der *qua* folkets repræsentanter vedtager de love, som vedtages. Det relevante alternativ er derfor ikke et, hvor ingen journalist eller politiker spørger, om nogen hykler, men et hvor spørgsmålet spiller en passende rolle og ikke, som nu, en rolle, hvor det trænger andre – og ofte vigtigere – emner bort fra den politiske dagsorden. Hvor stor er en passende rolle så? Det er et vigtigt spørgsmål, men også et jeg ikke har mere at sige om, end det jeg allerede og på indirekte måde har sagt indtil nu: nemlig at det fylder *for meget* i en demokratisk optik. Anklager om hykleri er personfikserede, følelseladede og rummer oplagt konfliktstof, og scorer derfor højt på mediernes parametre for nyhedsværdi.⁸ Men det er langt fra oplagt, at det bør fylde mere i medie billedet, om en socialdemokratisk politiker har sit barn i en privatskole eller modtager behandling på et privathospital, end hvilke overordnede rammer vi i Danmark ønsker at sætte for privatskoler og privathospitaler. Det er heller ikke åbenlyst vigtigere, om en klimabekymret person bruger mere strøm end tyve gennemsnitfamilier, end det politiske spørgsmål om, hvad vi bør gøre for at nedbringe vores udslip af CO₂. Og endelig er det heller ikke åbenlyst vigtigere, hvad en politiker, der udviser homofobi, foretager sig på et herretoilet, end hvilke former for diskrimination homoseksuelle udsættes for.⁹

Litteratur

- Andersen, D., Körner, J. & Pedersen, A. 2008, 'Du er en hykler, Margrethe', <http://ekstrabladet.dk/nyheder/samfund/article959903.ece> [15. september, 2012].
- Anderson, E. 1999, 'What is the Point of Equality?' *Ethics* vol. 109, pp. 287–337.
- Berlingske 2010, 'Henrik Sass brugte selv privathospital', <http://www.b.dk/politik/henrik-sass-brugte-selv-privathospital> [15. september, 2012].
- Dahl, R.A. 1998, *On Democracy*. Yale University Press, New Haven.
- Green-Pedersen, C. & Stubager, R. 2010, 'Medierne og den politiske dagsorden: En tango med fører?', *Politica* vol. 42, no. 3, pp. 326–344
- Habermas, J. 1996, *Diskursetik*. Det Lille Forlag, København.
- Jensen, M.U. 2012, 'Indvandringspolitik styres af hyklerisk liljehvid elite', <http://www.information.dk/300996> [15. september, 2012].
- Krog, T.N. 2012, 'Helle Thorning vælger skole med få to-sprogede', <http://www.bt.dk/politik/helle-thorning-vaelger-skole-med-faa-sprogede> [15. september, 2012].
- Larsen, S., Bergmann, K. & Haagerup, S. 2011, 'Efterløn: Her svarer Løkke udenom igen', http://ekstrabladet.dk/skraldespend/vejrtv/nyheder/indland/article1481695.ece?utm_source=tiny&utm_campaign=tiny [3. januar 2014].
- Lippert-Rasmussen, K. 2009, 'Men nu siger du jo det samme som Pia Kjærsgaard': Om meninger, indhold og identitet', *Jubileumsskrift fra Institut for Statskundskab* (Systeme Academic), pp. 20–25.
- Lippert-Rasmussen, K. 2012, 'Who Can I Blame?', i Michael Kühler og Nadja Jelinek (red.). *Autonomy and the Self* (Springer, Dordrecht), pp. 295–316.

- Lukes, S. 2005, *Power: A Radical View* 2. udg. Palgrave, London: Palgrave.
- Messerschmidt, M. 2011, 'Udsigten er skræmmende', <http://blogs.jp.dk/messerschmidt/2011/08/23/udsigten-er-skr%C3%A6mmende/> [15. september, 2012].
- Politikerlede ingen dato, www.politikerlede.com/socialdemokratiet.htm [15. september, 2012].
- Ritzau 2011, 'Helle Thorning sparer skat på bil-leasing', <http://www.information.dk/telegram/269763> [15. september, 2012].
- Sheppard, N. 2007, 'Hypocrisy Update: Al Gore's Home Uses 20 Times the Energy of Average American's', <http://newsbusters.org/node/11073#ixzz2pKNjcP3M> [15. september, 2012].
- Sher, G. 2006, *In Praise of Blame*, Oxford University Press, Oxford.
- Swift, A. 2003, *How not to be a hypocrite: School choice for the morally perplexed parent*, Routledge, London.
- Wartenberg, T. 2004, 'Fahrenheit 9/11', *Philosophy Now*, Issue 47, http://philosophynow.org/issues/47/Fahrenheit_9_11 [15. september, 2012]

Noter

- Hjemmesidens undertitel lyder: „Combating and exposing liberal media bias“.
- Det følger strengt taget ikke af, at Craig havde stemt for sådanne forslag, at han hyklede, idet en sådan stemmeadfærd ikke i sig selv indebærer bebrejdelse etc. af homoseksuelle. Mere generelt kan det være svært at afgøre, hvorvidt en politiker hykler (se også nedenfor angående Harriet Harman og Henrik Sass Larsen). Craig-sagen blev dog i pressen beskrevet som et klart tilfælde af hykleri.
- Swift selv er i tvivl om, hvorvidt Harman faktisk hyklede i forhold til sin egen erklærede skolepolitik. Fx er der jo ingen inkonsistens i at mene, (i) at der alene bør være offentlige skoler, men (ii) at givet, at der er privatskoler, som ofte er bedre end offentlige skoler, så er det moralsk tilladeligt for forældre at sende deres børn i privatskole ud fra et hensyn til deres barn tarv.
- (ii) bør formentligt revideres let i lyset af følgende eksempel: en person (i) bebrejder andre for at investere i firmaer, der tjener penge på klyngebomber; (ii) tror ikke at vedkommende selv gør det, men ville vide at det forholder sig anderledes, hvis vedkommende overvejede spørgsmålet i lyset af informationer vedkommende besidder; (iii) bebrejder ikke sig selv for at foretage sådanne investeringer, men ville bebrejde sig selv langt mere end andre, hvis vedkommende troede, at vedkommende selv foretog sådanne investeringer. Man kunne mene, at en sådan person måske er epistemisk uansvarlig, men ikke hykler i og med vedkommende bebrejder andre deres investeringer i firmaer, der producerer klyngebomber. Eksemplet viser imidlertid ikke, at noget i stil med den anden disjunkt i (ii) helt kan udelades, da en virksom faktor i eksempler formentlig er, at vedkommende netop ville bebrejde sig selv mere end andre, hvis vedkommende troede, at vedkommende selv foretog klyngebombefirmainvesteringer, og dermed nærmest manifesterer det modsatte af en hyklerisk karakter. For nærværende formåls skyld kan denne komplikation ignoreres.
- En infomedia søgning d. 25.10.2013 på 'thorning schmidt privatskole datter' i alle medier over de sidste fem år gav 775 hits, mens en tilsvarende søgning, der udelod 'datter' gav ca. dobbelt så mange hits. Det indikerer, at ca. halvdelen af disse skolefokuserede artikler havde en hyklerifokuseret vinkel.
- Jffx Habermas' Alexy inspirerede beskrivelse af den argumentative tales „almene og nødvendige kommunikationsforudsætninger“ og den heri inkluderede regel om at „enhver taler må kun hævde det, som han selv tror på“ (Habermas 1996, 80). I det mindste tidligere har Habermas været af den opfattelse af demokratiske processer bør tilnærme sig den argumentative tale.
- I den sammenhæng kan det endda være et yderligere demokratisk problem, at medierne ofte rummer falske eller ikke tilstrækkeligt begrundende anklager om hykleri, jf. note 2 og 3 og Sass Larsen-sagen.
- Der er mindst fem sådanne parametre: væsentlighed, sensation, identifikation, konflikt og aktualitet, jf. (Green-Pedersen og Stubbager 2010, 328).
- Tak til Mikkel Gerken, Jette Barnholdt Hansen, Morten Ebbe Juul Nielsen, Sune Lægaard, Frederik Stjernfelt og en anonym bedømmer for nyttige kommentarer.